

ماهیت پول و آثار آن

وحید احمدوند

تهران، بزرگراه رسالت شرق، میدان رسالت، خیابان شهید مدنی، خیابان مهرانپور غربی، پلاک ۲۳۳ واحد ۴

چکیده

تورم، علاوه بر اینکه یکی از مسائل اقتصادی امروزه ی جامعه ماست؛ از منظر حقوقی نیز دیون و تعهدات پولی را تحت تاثیر قرار می دهد. تورم باعث می شود، ارزش پول پیوسته رو به کاهش رود، این روند با ورود پول کاغذی و تحریری، شدت بیش تری یافته است تا آنجا که پس از گذشت مدت زمانی ممکن است این اختلاف ارزش ها ده برابر مقدار اولیه ی پول گردد. این وضعیت موجب طرح این سوال شده که در تعهدات پولی، متعهد برای ایفای تعهد خود باید همان رقم اسمی را بپردازد یا باید ارزش حقیقی مبلغ دریافت شده را برگرداند؟ به عبارت دیگر در خصوص تغییر ارزش پول، حکم کلی مترتب بر تاثیر تغییر ارزش پول در تعهدات پولی مبنی بر امکان مطالبه تغییر ارزش پول و تعدیل دیون پولی با توجه به ماهیت ارزش پول و سایر ادله از منظر علما چیست؟ آیا پرداخت بیش از مبلغ اسمی مشمول حکم ریاست؟ آیا با تصویب تبصره ی ماده ۱۰۸۲ ق.م که مقنن نظریه قابلیت مطالبه تغییرات ارزش پول و تعدیل دیون پولی را در باب مهریه پذیرفته است، مقررات مذکور قابلیت تسری به سایر دیون پولی را نیز دارد یا نه و حکم موضوع در فقه و قوانین موضوعه چه وضعیتی دارد؟

کلمات کلیدی: دیون پولی، ماهیت ارزش پول، آثار تغییر ارزش پول در فقه و حقوق ایران، تعدیل دیون پولی، خسارت تاخیر تأدیه

مقدمه

دگرگونی‌های سریع اقتصاد و ماهیت اعتباری پول، باعث شده است تا ارزش پول، پیوسته سیر نزولی داشته باشد و این روند با ورود پول کاغذی و تحریری، شدت بیش تری یافته است. در قراردادهای بلند مدت، ارزش پول به صورت چشمگیری کاهش یافته، نگرانی‌ها و نابسامانی‌های فراوانی برای افرادی چون صاحبان درآمد ثابت، صاحبان پس انداز، و طلبکاران ایجاد می کند؛ برای مثال، اگر شخصی ده سال پیش، از دیگری ده هزار تومان طلب داشته و در این مدت، تورم سالانه به طور متوسط ۳۰ درصد باشد، اگر بخواهد طلب خود را به گونه‌ای دریافت کند که قدرت خرید پولش محفوظ بماند، باید به جای ده هزار تومان، مبلغ ۱۳۷،۸۵۸ تومان دریافت کند. به عبارت دیگر، ارزش حال ده هزار تومان وی، پس از ده سال با تورم پیشگفته، برابر با ۷۲۵ تومان خواهد بود و این امر باعث شده که اقتصاددانان به جبران کاهش ارزش پول توجه کنند و در دهه‌های اخیر، فقیهان و اقتصاددانان اسلامی، عنایت خاصی به آن داشته باشند. بررسی جبران کاهش ارزش پول مستلزم مسائلی چون شناخت ماهیت پول و جنبه‌های گوناگون آن و نیز موضوعاتی مانند قیمی یا مثلی بودن آن می باشد. در بحث از ارزش پول دو نوع ارزش مطرح